

125.000 liedjes die klor

Nederlandse liederenbank van he

Geuzenliederen, feestliedjes uit kroegbundels, straatliederen van losse blaadjes, de liedjes van Ate Doornbos: na twintig jaar digitaliseren is alles nu beschikbaar op internet. Louis Grijp over dit Volksliedarchief.

Door MARIANNE HESELMANS

DRIEBERGEN, 21 JUNI. Stel: een Wagening wil op een gemeentefeestje een bestaand lied over Wageningen ten gehore brengen. Vanaf morgen kan hij dan vanuit zijn luie stoel online de Nederlandse Liederbank afstruinen. Onder trefwoord 'Wageningen' zal hij één titel vinden: *Te Wageningen in de poort*. Met tekst en melodie. Zo te kopiëren voor de collega's die mee willen zingen. „Te Wageningen in de poort daar wonen drie gezus-ter-jes, hebt gij d'er wel van gehoord?”

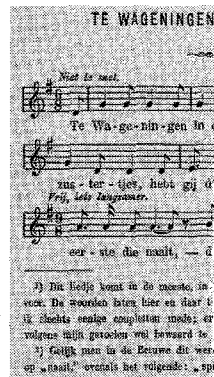
Een Utrechter, die natuurlijk in een

historisch veel belangrijker stad woont, zal 131 titels vinden. Bij driekwart staan er alleen nog bronvermeldingen bij. Maar van 35 titels is al de hele tekst ingevoerd, en van sommigen ook al de noten. „Het ideaal is”, zegt musicoloog en luitspeler Louis Peter Grijp op zijn werkkamer thuis in Driebergen „dat de liederenbank straks van alle liedbeschrijvingen de teksten en melodieën bevat. Daar zijn we nu hard mee bezig.”

In 1953 besloot de toenmalige Raad voor Nederlandse Volkszang tot het opzetten van een 'Volksliedarchief'. Dat mondde bij de liedverzamelaars al snel uit in tienduizenden kartonnen kaartjes. Het volkskundige Meertensinstituut begon twintig jaar geleden met het digitaliseren van al die data, terwijl Grijp zoeksystemen ontwikkelde, onder andere om teksten met elkaar (op ritme en lettergrepen) te vergelijken zodat ontbrekende melodieën konden

worden opgespoord. Nu alle data en zoeksystemen zijn geïntegreerd, kan de bank online. Daar zitten nu 125.000 'liedbeschrijvingen' in van liedjes die ooit in Nederland of Vlaanderen zijn gezongen. De beschrijvingen bevatten minimaal de titel van het lied, de liedbundel(s) waarin het is gevonden, de eerste regel, enkele trefwoorden, de wijsaanduiding – als die tenminste bekend is – en vaak het refrein.

Veertigduizend liederen komen uit bronnen tot 1700. Bijvoorbeeld uit de uitgaven met geuzenliederen tegen de Spanjaarden. Of uit de vele feest- en kroegbundels met lichtzinnige spot- en liefdesliederen – vaak klein en goedkoop gedrukt zodat ieder ze gemakkelijk, en zo nodig stiekem, kon meemen. Vijftienduizend liederen komen van losse liedbladen die circuleerden in de 19de en 20ste eeuw (de 'Straatliederen'). En verder komen bijvoorbeeld ook

Uitgave van het lied poort. (Foto Meerten)

enkele duizenden liederen die vorige eeuw werden uitgegeven op te voeden en padvindingsboekje

NSCHAP

DONDERDAG 21 JUNI 2007

lieden in kroeg en kamer

Meertensinstituut gaat online

Te Wageningen in de poort (Foto Meerten)

liederen uit bundels en uitgegeven op en, zoals kampeers, en volksliederen-

verzamelingen. Uniek zijn de ongeveer 7500 liedbeschrijvingen met opnames uit het radioprogramma *Onder de groene linde*, waarvoor programmamaker Ate Doornbos in de jaren '50-'80 wekelijks oude mensen bezocht die zich nog liederen van hun (groot)ouders herinnerden.

Maar stel nu: iemand wil op Koningsdag het hele Wilhelmus zingen. Dan moet hij wel weten dat hij precies de officiële versie van notaris en dichter Adriaan Valerius uit 1626 moet hebben. Van één 'lied' zijn vaak wel name-lijk vaak tientallen varianten te vinden. „Dat kan heel extreem uitpakken”, laat Grijp zien. „Tot in de negentiende eeuw schreef men een nieuw lied meestal op een al bekende melodie, want dan kon iedereen zo meezingen.”

Van het Wilhelmus zitten ruim 200 tekstversies in de bank. En de melodie ontdekken levert nog meer varianten op.

De melodie komt van een Frans spotlied dat de katholieken over de Hugenoten zongen, na hun mislukte beleg van Chartres in 1568. Doorklikken leert dat er 563 teksten in de bank zitten, gemaakt op deze 'wijze van Chartres' of op die van het Wilhelmus. Waarbij natuurlijk niet elke tekstvariant precies dezelfde melodie heeft. Grijp klikt op de opname van een Terschellinger zanger die het Wilhelmus zingt met onverwacht een hoge d in de eerste regel. „Dit valt nog mee, maar soms zijn de melodische afwijkingen dusdanig, dat je alleen met bijvoorbeeld tekstvergelijkingen kunt inschatten of het nog wel om dezelfde melodie gaat.”

Het Meertens Instituut gaat nu bij veelgevraagde liederen een stukje tekst schrijven, zodat de gebruiker in al die varianten de weg kan vinden. Mensen kunnen ook altijd naar het instituut mailen, zegt Grijp.

In de bank zitten ook eigentijdse liedjes, zoals enkele carnavalsliedjes uit Roermond, 423 liedjes van Andre Hazes, en een paar van Marco Borsato (nog geen van Ali B). Die liedjes bevatten echter alleen nog verwijzingen naar de cd's, omdat de auteursrechten te duur zijn.

Hoe volks de Nederlandse Liederbank gaat worden is dus nog de vraag, maar bewezen heeft hij zich al. Grijp heeft er bijvoorbeeld de melodie mee gevonden waarop het lied *Waar werd op-rechter trouw* van Gijsbrecht van Aemstel werd gezongen. Camerata Trajectina, de muziekgroep waar de onderzoeker zelf luit in speelt, voert nu deze herfst de *Klucht van Lijse Flepkous* uit, in 1621 geschreven door Jan Janszoon Starter. Van vijf van de acht liedteksten was eeuwenlang niet bekend op welke wijze ze werden gezongen. Dankzij de liederenbank en zijn zoeksystemen is de klucht nu weer compleet.

 www.liederenbank.nl (vanaf 22 juni 18:00 uur)